

1981.2. - Idézet egy rádiókabaréból:

Az államfő délután egy új lakótelepet keresett fel. Itt egy többgyermekes családnak köszöntött, és ajándékkul átnyújtotta legkisebb gyermekét, aki már nem fért be a lakásba.

Ha megnézzük a napilapok hirdetési rovatát, megállapíthatjuk, hogy ennek jelentős részét a lakáshirdetések teszik ki. Magánbeszélgetésekben gyakran visszatérő téma a lakáshelyzet, az egyes emberek megoldandó lakásproblémája. Így vannak ezzel az emberek határainkon túl is. A lakáskérdés szinte mindennapos beszédtema világszerte. Ennek ellenére mi itt és most nem jutunk egyről a kettőre az olyan bölcs megállapításokkal, hogy „a lakásprobléma világjelenség”. 1/ Ez a kijelentés egyrészt rendkívül differenciátlanul kezeli a létező lakáshiányt, és összemossa az angliai vagy NSZK-beli szűkösséget a fejlődő országok egészen más jellegű – mondhatni abszolút – szűkösségével. Másrészt óhatatlanul arra lendítheti gondolkodásunkat, hogy megelégedéssel nyugtázhassuk: jobb körülmények között élünk-lakunk, mint egy latin-amerikai városfoglaló. De ez nem vigasztaló. A kitekintés távoli földrészekre egy „haszonnal” mégis kecsegtet: megláthatjuk azt is, hogy sok országban rugalmasabban és toleránsabban viszonyulnak a családi fészket rakók tömegeihez, kezdeményezéseiket kreatív módon integrálják az államigazgatási joggyakorlatba, valamint a várostervezés és -építés bürokráciájába. 2/

Képünk a magyarországi lakáshelyzetről

Mindannyiunknak vannak saját élményei szűkebb vagy tágabb környezetünk lakásviszonyairól. Információink másik felét a tömegkommunikációs eszközökből szerezzük. Ha végignézzük a napilapok

ünnepi számait, az új városrészekről, lakótelepekről készült panoráma-felvételek szinte soha nem hiányoznak ezekből.

Más jelentések az évtizedek óta kitartóan és megzabolázatlanul engedély nélkül építkezők tömegeiről szólnak; ismét mások az új lakótelepek hiányos kommunális és szociális ellátásáról. Hosszú cikksorozatok olvashatunk a lakáshelyzetről és a lakáselosztásról, a televízióban olykor vitát láthatunk a lakáspolitikai lehetséges alternatíváiról.

Ennek ellenére nem egyszerű meglátni az összefüggést az engedély nélküli építkezések és a nemzeti jövedelem újraelosztásának regionális különbségei között; nem könnyű dolog fölismerni az összefüggéseket a lakásokat beruházó és építő vállalatok érdekeltsége és a járulékos építmények elmaradása között. Az újságokban a hosszú, elemző cikkeket kevesen olvassák el, a késő este a második programon lakáspolitikáról vitatkozó tudósokat pedig nagyon kevesen figyelik. Csak így magyarázható az a mélyen gyökerező téves hiedelem, hogy hazánkban az állami lakásépítés jóval felülmúlja a magánépítkezéseket. 3/

Lakáspolitikánk hiányosságaira utal az a meg-megújuló igyekezet, ahogy a szűkösen rendelkezésre álló állami lakásállományt újabb és újabb rendszer szerint igyekeznek elosztani. Az időről időre megjelenő új lakásrendeletek propagandája nyomán az emberekben bizonyos optimizmus alakul ki, mintha a megváltoztatott elosztási rendszer mögött a lakásépítés mennyiségi mutatói meredeken ívelnének fölfelé.

A különböző információk hatására vajon miféle kép alakul ki a 14—30 évesek fejében a magyarországi lakásépítésről? Egyik közvélemény-kutatásunk során megkérdeztük interjúalanyainktól, hogy szerintük a napjainkban Magyarországon épülő lakások hány

A FIATALOK ÉS A LAKÁSHELYZET (Ifjúsági Szemle)

Írta: Adminisztrátor

2010. október 09. szombat -

százalékát építi az állam és építik magánereiből. 4/ A ma felépülő lakások „beruházó” szerinti megoszlását a kérdezettek a valóságos helyzettel ellenkezőleg ítélik meg. A fiatalok többsége szerint a lakások legnagyobb részét az állam építi, s csak a kisebb része épül magánereiből:

1. táblázat (N = 904 százalékban)

Az Ön tudomása szerint a napjainkban Magyarországon épülő lakások hány százaléka épül állami

beruházással magánereiből

25 százaléknál kevesebbet	1	17
26—50 százalék között	24	55
51—75 százalék között	45	11
76 százaléknál többet	14	1
nem tudja, nincs válasz	16	16
összesen:	100	100

Szembeesítsük ezekkel a véleményekkel a lakásépítés tényleges adatait! Az állami és magánereiből épült lakások aránya az utóbbi 20 évben a következőképpen alakult:

2. táblázat (százalékban)

állami lakás magánereiből épült lakás

év

1961—1965	37	63
1966—1970	37	63
1971—1975*	34	66
1976	34	66
1977	36	64
1978	36	64
1979 (előzetes adat)	39	61

* 1970-ig az OTP-hitellel épült lakások az állami lakások között szerepelnek, 1971-től a magánereiből épült lakások között!

Az állami és magánereiből épített lakások arányának adatai és az ehhez kapcsolódó ismeretek ellentétes voltáért minden bizonnyal a lakásépítéssel kapcsolatos propaganda felelős, amely elsősorban az állami lakások építését és a lakótelepek átadását helyezi előtérbe. Ezek után nézzük meg, milyen ismeretekkel rendelkeznek a fiatalok a magyarországi lakásépítések időbeli alakulásáról! Kérdésünk így hangzott: Mikor kezdődött Magyarországon a nagyarányú lakásépítés?

3. táblázat (N = 904)

százalék

1945—1948	6
1949—1956	8
1957—1968	44
1969—1979	14
nem tudja	23
nincs válasz	5
összesen:	100

Tehát legtöbbször az 1957-1968 közötti időszakot említették, de sokan csak a gazdasági reform utáni időszakra tették a nagyarányú lakásépítkezések megindulását. A kérdezettek csaknem egynegyede nem tudott válaszolni a kérdésre. Összehasonlításként álljon itt néhány adat a tényleges építésről.⁵

4. táblázat

időszak*	a lakások számának növekedése	
db	százalék	
1941—1948	58 889	2,9
1949—1959	291 111	11,8
1960—1969	392 642	14,2

* Bár a 3. és a 4. táblázat időintervallumai nem felelnek meg pontosan egymásnak, mégis vállaltam ezt az eltérést, mivel azt tapasztaltam, hogy az időpontra vonatkozó kérdések válaszai általában fontosabb történelmi fordulópontokhoz igazodnak. E pontatlanság ellenére is van lehetőség némi összehasonlításra.

Nagyobb arányú mennyiségi növekedés valóban csak a hatvanas évtizedre tehető, bár a második világháborút követő helyreállítási periódus után, az ötvenes években is megsokszorozódott a lakásépítés a megelőző időszakhoz képest. Kérdésünk nem tartalmazott időkorlátot, 1945 előtti időszakot mégsem említett senki. Pedig tény, hogy az 1920 és 1930 között épített 355 000 lakásnál csak a hatvanas évtizedben sikerült többet fölépíteni. A kérdezetteket némileg menti, hogy a legidősebbek is legfőljebb 1949-ben születtek, s minden bizonnyal éppúgy a történelemkönyvek a „felelősek” tájékoztatatlanságukért, mint az általános iskolásokban kialakított idealizált társadalomképért. ^{6/}

A lakáshelyzetről kialakult kép fontos tényezője, hogy miként ítélik meg a fiatalok a lakáshoz jutás esélyeit. Az ezzel kapcsolatos véleményeket nyitott kérdéssel igyekeztünk megismerni: Az Ön véleménye szerint elsősorban ...

... kinek van esélye a tanácsi lakásra?

... kinek van esélye szövetkezeti lakásra?

... kinek lesz öröklakása?

... ki épít családi házat?

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a deklarált társadalmi preferenciákat mennyire tartják érvényesülőnek és a magánerőből történő lakásépítést milyen rétegekre tartják jellemzőnek. A válaszokból kiderült, hogy a kérdezettek a tanácsi lakás esetében elsősorban szociális szempontokat részesítettek előnyben. (Alacsony jövedelműeknek, nagy családoknak, szegényeknek, betegeknek tulajdonítják az esélyt.)

Az elemzésben ide kívánczok, hogy zárt kérdésekkel is választ kértünk arra, hogy véleményük szerint mi szükséges ahhoz, hogy valaki tanácsi lakáshoz jusson. A felkínált alternatívák a következők voltak: alacsony jövedelem, fizikai munkakör, sok kiskorú gyermek, jó összeköttetés, magas beosztás. Az alternatívákat rangsoroltattuk és ennek alapján kiderült, hogy a kérdezettek szerint elsősorban sok kiskorú gyermek, másodsorban alacsony jövedelem, harmadsorban fizikai munkakör, negyedsorban jó összeköttetés és végül magas beosztás szükséges ahhoz, hogy valaki tanácsi lakást kapjon. Tehát a kérdésnek ebben a formájában is a szociális szempontokat tartják a legfontosabb elosztási tényezőnek.

Korábbi szociológiai vizsgálatokból ismert, hogy a szociális helyzet – ezzel összefüggésben az

egy főre jutó jövedelem, valamint a foglalkozás – nem függ össze egyértelműen a tanácsi lakáshoz jutással. 7/ Tanácsi lakást az alacsonyabb jövedelműek mellett magasabb jövedelműek is kapnak, míg szövetkezeti lakást főleg a közepes jövedelmi szinten elhelyezkedők. A fizikai dolgozók mellett az értelmiségiek és vezető beosztásúak is nagyobb arányban kapnak tanácsi lakást, mint szövetkezeti. A valóság tehát azt mutatja, hogy a tanácsi lakáshoz jutást nemcsak a rossz szociális helyzet teszi lehetővé, hanem az értelmiségi léttel, a magas beosztással, jó összeköttetéssel együtt járó – nem deklarált, de a gyakorlatban érvényesülő – társadalmi előny is, amely alkalmanként tanácsi lakásra vagy egyetemi felvételre is konvertálható.

Ezzel ismét olyan területre kerülünk, amelyet a fiatalokban kialakult társadalomkép torzítva ad vissza. Tovább vizsgálva a különböző típusú lakásokhoz jutás esélyeit, újabb ellentmondás figyelhető meg a vélemények és a valóság között. A kérdezettek a családi házat egyértelműen a magasabb jövedelműeknek „juttatták”, mondván, hogy azok építenek „akiknek van tőkéjük”. Ezzel szemben a vidéken (faluban) élő kis keresetű emberek családi házat kénytelenek építeni, mivel lakóhelyükön tanácsi lakást egyáltalán nem építenek. A foglalkozással összefüggésben már utat tört magának a véleményekben a valóság. A munkásokat csaknem egyenlő arányban említik a válaszadók a tanácsi lakásra esélyesek és a családi házat építők között. A különböző értelmiségi foglalkozásúaknál – a pedagógusok és az orvosok kivételével – elsősorban az öröklakást tekintik adekvátnak, öröklakás- és családház-tulajdonosoknak tekintik a magánszektorban dolgozókat is. A szövetkezeti és tanácsi lakások esetében viszont sokan azt vallják, hogy a foglalkozás nem számít.

Közel egyenlő súlyt képvisel a válaszokban a kitartó munka és az ügyeskedés: a kérdezettek szerint ez utóbbi módon könnyebben lehet tanácsi lakáshoz jutni. Külön említjük azokat a válaszokat, amelyek szerint azok építenek családi házat, akik szeretik a kertes házat vagy falun laknak. A válaszokból azonban nem tűnik ki a városlakók behozhatatlan előnye a tanácsi lakáshoz jutás terén.

Jellegzetes csoportja a válaszoknak az, amely téves ismereteken alapul. A kérdezettek egy része szerint ugyanis a tanácsi lakásokat a tanácsi dolgozók, a szövetkezeti lakásokat a szövetkezeti dolgozók kapják, öröklakása pedig annak lesz, aki örököl. A válaszok ellentmondásossága azzal magyarázható, hogy a véleményekben keverednek a lakáselosztás deklarált szociálpolitikai elvei – amit a propaganda permanens következetességgel hangoztat – és a mindennapi gyakorlat, amely az előbbi képet módosítja és reális elemekkel tűzdeli meg. Jellegzetes ellentmondás például, hogy a vélemények egy része szerint a családház-építés tőkeerőhöz és magasabb jövedelemhez kötött, ugyanakkor mégis elsősorban a mezőgazdasági dolgozókat és a munkásokat érinti.

Hasonlóan tévesen értelmezik a szövetkezeti lakásformát is, amennyiben sokan valamiféle „szociális” lakásépítési formának tekintik, holott ez a lakástípus elsősorban a viszonylag magasabb jövedelműek igényeit elégíti ki.

Említék néhány kisebb arányban előforduló választípust is, mivel ezek is jellemzik a lakásszerzés körüli kavargó véleményeket. Az öröklakásnál és a családház-építésnél a kétkezi munkát is említették, minden bizonnyal a házilagos kivitelezés, a kalácsépítkezés élményei alapján. A türelmet mint feltételt érdekes módon szintén a családi házzal összefüggésben említették a legtöbben, holott a tanácsi lakáshoz jutás esetében is föltétlenebb érvényes ez a vélemény. Figyelemre méltó, hogy milyen nagy szerepet tulajdonítanak a családok anyagi segítségben megnyilvánuló szolidaritásának, valamint a második gazdaságban folyó jövedelemszerzés lehetőségének (családi kölcsönök, illetve fusizás). Jellemző a helyzet

értékelésére az is, hogy az összeköttetést és a csalást valamennyi lakástípusnál említik. A szülők a felnőtt környezet prekonceptiója mellett — „van nekik, de miből?” — ebben ott rejlik a fiatalok közvetlen tapasztalata is.

A kérdezettek tehát elsősorban szociális-anyagi helyzetük alapján juttatnák tanácsai lakáshoz az igénylőket. 8/

Milyen lakásban laknak?

A következőkben tekintsük át, hogy a kérdezettek milyen körülmények között laknak! A lakáshelyzet egyik legfontosabb jellemzője a laksűrűség, vagyis az a mutató, amely jelzi, hogy mennyi az egy lakásban lakók száma. Táblázatunkban mintánk adatait az 1970-es népszámlálás adataival tudjuk összehasonlítani 9/:

5. táblázat. A lakások megoszlása a lakók száma szerint (százalékban)

a mi adataink	a KSH adatai	
a lakók száma	(1979)	(1970)
1	1	11
2	7	24
3	24	24
4	37	21
5	18	11
6	8	5
7	3	2
8	1	1
9 és több	1	1
összesen:	100	100

Mintánk laksűrűsége a csaknem tíz évvel ezelőtti KSH adatoknál is rosszabbnak bizonyult, hiszen azoknak a lakásoknak az aránya, amelyekben négyen, vagy annál többen laknak, jóval magasabb, mint az országos mintában. Ez arra utal, hogy a gyermekes családok az átlagosnál lényegesen rosszabb körülmények között élnek. (Mintánk kb. 20 százaléka eltartott: 18 éven aluli, illetve tanuló.) Fontos mutató az egy szobára jutó személyek száma. A mi vizsgálatunk adatai alapján ez a szám: 2,04. 1978-ban az országos érték a KSH továbbvezetett adata szerint 1,46. 10/ Az általunk kérdezettek tehát átlagosan legkevesebb ketten laknak egy szobában. Ez az érték is rosszabb az országos átlagnál.

A lakások szobaszáma és a foglalkozás között az alábbi, összefüggések állapíthatók meg. 11/ Egy helyiségből álló lakásban szinte kizárólag munkások laknak (például a segédmunkások 6 százaléka). Egyszobás lakásban él a mezőgazdasági fizikai dolgozók 27 százaléka, a betanított munkások 25 százaléka, a segédmunkások 31 százaléka és eltartotként a szakmunkástanulók 24 százaléka. Kettőszobás lakásban az értelmiségiek és az egyéb szellemi foglalkozásúak 58 százaléka és a szakmunkások 52 százaléka lakik. A három-szobás lakás legkevésbé a segédmunkásokra és a mezőgazdasági fizikai dolgozókra jellemző. Ennél nagyobb lakásban elsősorban az értelmiségiek és az egyéb szellemi foglalkozásúak élnek.

A fiatalok életmódjának jellemző tényezője az, hogy van-e külön szobájuk. Ezeket az adatokat a következő táblázatban mutatjuk be.

6. táblázat (N = 738; akiknek 2 vagy több szobájuk van)

A FIATALOK ÉS A LAKÁSHELYZET (Ifjúsági Szemle)

Írta: Adminisztrátor

2010. október 09. szombat -

van-e külön szobája?	százalék
van	38
nincs, a testvéreivel lakik együtt	20
nincs, másokkal is együtt lakik	37
egyéb	2
nincs válasz	3
összesen:	100

Ha az értékelhető választ adó 904 fő adataival vetjük össze a külön szobával rendelkezőket, akkor ezek aránya csak 31 százalék. Napjainkban tehát a fiatalok alig egyharmada rendelkezik önálló lakrésszel.

A lakások komfortosságát négy tényező alapján elemeztük: van-e a lakásban fürdőszoba, állandó meleg víz, vízöblítéses W. C. és milyen a fűtési mód.

A kérdezettek közel egyharmadának lakásában nincs fürdőszoba. Ez az arány a segéd- és betanított munkások esetében 50, illetve 49 százalék. Az értelmiségiek és az egyéb szellemi foglalkozásúak mindegyikének van fürdőszobája. Mintánk 56 százalékának lakásában van állandó melegvíz-szolgáltatás (a hét minden napján központi vagy távszolgáltatás, illetve gáz- vagy villanybojler). Ez az arány Budapesten 79 százalék, a kisebb (5000 főnél alacsonyabb lélekszámú) községekben 33 százalék. A foglalkozással is szorosan összefügg ez a komforttényező: a segéd- és a betanított munkások 32, illetve 38 százalékánál, az egyéb szellemi és az értelmiségi foglalkozásúaknál 73, illetve 90 százalékban van állandó meleg víz. Vízöblítéses W.C. a kérdezettek 59 százalékának lakásában található. Ez szintén szorosan összefügg a lakóhellyel és a foglalkozással. Megyei városokban és Budapesten a lakások 85, illetve 83 százalékában, a kisebb községek 29 százalékában van angol W.C. A szakképzetlen fizikai dolgozók többségénél nincs, az értelmiségiek 96 százalékánál van vízöblítéses W.C. A fűtési mód meglehetősen szóródik: a lakások valamivel több mint egynegyedében fa- vagy széntüzelés, közel egynegyedében olajfűtés, egyötödében központi vagy távfűtés, 13 százalékában vegyes (fa, szén + olaj) és 12 százalékában gázfűtés van. Korszerű és kényelmes fűtési mód csupán a kérdezettek egyharmadának lakásában található. A fűtési mód — hasonlóan a többi komfort-tényezőhöz — természetesen összefügg a lakóhellyel és a foglalkozással. A fővárosban és a megyei városokban gyakoribb a központi és távfűtés, míg községekben alig van ilyen. A segéd- és betanított munkások 18, illetve 11 százalékánál, viszont az egyéb szellemi és az értelmiségi foglalkozásúak 31, illetve 34 százalékánál van központi vagy távfűtés.

A lakások felszereltségét (kommunális ellátottságát) a következő öt tényező alapján vizsgáltuk: van-e a lakásban villany, folyóvíz, csatorna, gáz és telefon. Az adatokat a következő táblázat szemlélteti.

7. táblázat (N = 904; százalékban)

van-e a lakásban villany folyóvíz csatorna gáz telefon

van	98	71	53	36	9
nincs	1	25	31	26	89
egyéb*	—	3	15	37	—
nincs válasz	1	1	1	1	2
összesen:	100		100	100	100

A felszereltség valamennyi tényezője szoros összefüggésben van a lakóhellyel. A folyóvízzel való ellátottság Budapesten és a megyei városokban meghaladja a 90 százalékot, míg a községekben 50 százalék körül mozog. A csatornázottság Budapesten is alacsonyabb arányú az előbbi tényezőnél (84 százalék), de a községekben csak 15 százalékos.

A vezetékes és a palackos gáz érthetően fordított arányt mutat: az előbbi a budapesti és a megyei városokban meghaladja a 60 százalékot, a községekben 15 százalék körül alakul, az utóbbi viszont elsősorban a községeket jellemzi. Tehát a palackcserével járó kényelmetlenség is a vidékieket sújtja.

A felszereltség és a foglalkozás is szoros kapcsolatban vannak. Folyóvíz és csatorna legkevésbé a segéd- és a betanított munkások lakásaiban, leginkább az egyéb szellemiek és értelmiségiek lakásaiban található. A fizikai dolgozóknak gyakorlatilag nincs telefonjuk. (A telefonnal rendelkezők egy kivétellel valamennyien városban laknak.)

Visszagondolva arra, hogy a kérdezettek közel egyharmadának nincs fürdőszobája, több mint 40 százalékának lakásában nincs állandó meleg víz, 38 százalékában angol W. C. — a fűtéssel, a telefon hiányával kapcsolatos kényelmetlenségeket figyelmen kívül hagyva —, azt hihetnénk, hogy sokan elégedetlenek lakásukkal. A vélemények azonban nem igazolják ezt. A lakással kapcsolatos elégedettséget tudakoló kérdésünkre a következő válaszokat kaptuk: teljes mértékben elégedett 32 százalék, inkább elégedett mint elégedetlen 32 százalék, sem elégedett, sem elégedetlen 6 százalék. A kérdezettek kétharmada tehát elégedett jelenlegi lakásával, s csupán 14 százalék az, aki elégedetlen. Az elégedettség vizsgálatunkban nem mutat lényeges összefüggést a lakóhellyel. Elsősorban a lakástípussal és a tulajdonviszonnyal függ össze adataink

szerint: a családi házban lakók elégedettebbek, mint a tanácsi lakásban lakók.

A tradicionális lakásforma, a családi ház, úgy látszik kívánatosabb lakásmód, mint amit a városi bérházakban levő lakások kínálnak. A véleményeket adataink is alátámasztják, hiszen a kérdezettek 61 százaléka családi házban, 21 százaléka pedig tanácsi bérlakásban lakik.

Milyen lakást szeretnének?

A kérdezettek közül csak 38 százaléknak van önálló lakása (családtag—házastárs 3 százalék, bérlő 2 százalék, főbérlő 7 százalék, tulajdonos 26 százalék). Kiderül, hogy a kérdezettek közül csupán 7 százalék jutott tanácsi kiutalású lakáshoz.

A minta 173 tagja önálló tulajdonosa lakásának. Tőlük megkérdeztük, hogy a lakás vásárlásakor vagy az építkezés indulásakor milyen összeget fizettek ki. Ötvenezer forintig terjedő összeget fizetett ki 49 százalékuk, 60 és 100 ezer forint között 24 százalékuk, 110 és 150 ezer forint között 13 százalékuk, 160 és 200 ezer között 8 százalékuk, 210 ezer forint fölött 6 százalékuk.

Megkérdeztük azt is, hogyan tették szert a szükséges összegre. A kérdezettek többféle választ adhattak, és ennek alapján az összeg forrása az alábbiak szerint alakult: saját erőből 81 százalék; a szülők, rokonok segítettek 33 százalék; hozzátartozói kölcsönből 9 százalék; ismerősök kölcsönéből 5 százalék; OTP-hitelből 30 százalék; vállalati kölcsönből 12 százalék. A pénz forrásainak néhány tanulsága: a döntő többség (81 százalék) saját erőből áldozott a lakásra, de 19 százalékuk erre képtelen volt, egyharmadukat a szülők és a rokonok segítették vissza nem térítendő adománnyal; vállalati kölcsönre a fiataloknak csupán tizede tudott szert

tenni.

Ezek után lássuk, hogy azok, akiknek még nincs önálló lakásuk, de szeretnének (13 százalékuk nem akar önálló lakást), milyen utat választanak? A fiatalok 17 százaléka építeni fog, 7 százaléka vásárolni akar és 11 százaléka igényel a tanácstól. A kérdezettek csaknem fele még nem tudja, illetve nem válaszolt erre a kérdésre. Megkérdeztük, hogy a szükséges összeget honnan fogják előteremteni? Lényegesen kevesebben említették saját erőfeszítéseiket és a vissza nem térítendő hozzátartozói adományokat. Kevesebben említették az OTP-hitelt és a vállalati kölcsönt is. Többen mondták viszont a hozzátartozóktól és az ismerősöktől kérendő kölcsönt, s említették azt is, hogy majd valamit eladnak; 29 százaléknak még nincs elképzelése erről (mintánk több mint 20 százaléka 18 éven aluli). A kérdezettek több mint egyharmada kissé naivnak tűnik, mivel azt válaszolta, hogy a lakásszerzéshez szükséges összeget 5 év alatt elő tudja teremteni. 30 százalékuk már realitásabb volt, mert ezt az időt 5—10 évre tette.

Egyötödük nem tudott válaszolni. Az OTP-től felvehető összegről 27 százalékuk azt mondta, hogy kevés ez az összeg, 47 százalékuk szerint pedig elegendő (nem tudja, nincs válasz 25 százalék). Az életkorral összevetve kiderül, hogy minél idősebbek a kérdezettek, annál inkább keveslik a felvehető összeget.

Arra a kérdésünkre, hogy milyen környezetben szeretne önálló lakást, a következő válaszokat kaptuk: falun 33 százalék, kertvárosban 28 százalék, lakótelepen 19 százalék, hagyományos városrészben 6 százalék szeretne lakni. (Még nem tudja 10 százalék.) A lakóhelyükkel összevetve elvárásaikat, kiderül, hogy a városban lakók elsősorban kertvárosban szeretnének lakni, míg a falun élők többsége továbbra is eredeti lakóhelyén.

Ha azt vizsgáljuk, hogy milyen típusú házban szeretnének lakni, megállapíthatjuk a következőket: a családi ház a legvonzóbb, a lakótelep csak az itt lakók felét marasztalja, a régi bérházak pedig taszítanak (egyharmaduk családi házba, egyharmaduk pedig -lakótelepre igyekszik).

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a fiatalok milyennek képzelnek egy jó, egy átlagos és egy rossz lakást. A válaszok szobaszám szerinti feldolgozását néhány adattal illusztrálom. A jó lakás 29 százalékuk szerint 2 szobából, 31 százalékuk szerint 3 szobából áll. 10 százalékuk szerint annyi szobából, ahány tagú a család, 17 százalékuk a szobák számát nem említette. Az átlagos lakás 16 százalékuk szerint egy szobából, 53 százalékuk szerint két szobából áll. Egy százalék (!) említette, hogy annyi szobából, ahány tagú a család, és 16 százalékuk a szobaszámot nem említette. A rossz lakás 7 százalékuk szerint egy helyiségből, 50 százalékuk szerint egy szobából áll, 27 százalékuk a szobaszámot nem említette. Arra a kérdésünkre, hogy családjával hány szobás lakásban szeretne élni, a következő válaszokat kaptuk: 2 szobásban 14 százalék, 3 szobásban 21 százalék, 4 és több szobásban 4 százalék (nem tudja és nem válaszolt 61 százalék).¹² Egyszobás lakást már senki sem szeretne, s a háromszobás lakást is csupán egyötödük célozza meg.

*

A mostani 14—30 év közötti fiatalok nemcsak azt nem tudják, hogy a Magyarországon napjainkban épülő lakások többségét az állampolgárok saját erőfeszítése hozza létre, hanem azt sem ismerik fel, hogy a lakások szobaszáma (az egy lakásra és az egy szobára jutó lakók

száma) milyen fontos tényező. Csaknem egyenlő arányban tartják jó lakásnak a kettő-, illetve háromszobás lakást (29, 31 százalék), ennél nagyobb lakást csak 7 százalékuk említ, s csupán 10 százalékuk mondja, hogy mindenkinek szüksége van egy külön szobára. Igényeik tulajdonképpen reálisak: 1978-ban az épített lakások 56,1 százaléka kétszobás, 38,7 százaléka három- és többszobás volt (az átlagos szobaszám 2,2). 13/

Ügy tűnik, hogy a kérdezettek nem hozzák összefüggésbe a szobák számával azt, hogy egy lakás meleg családi otthonná, vagy tűzfészekké válik.

A ma még látens, de a jövőben egyre inkább felbukkanó feszültségeket célszerűbb lenne minél előbb felszínre hozni. Ez nem mindenkinek egyformán érdeke, hiszen a jövő feszültségei már mások problémái lesznek. Mindenesetre jelenleg is elegendő gondot okoz a rendelkezésre álló lakások nem elég gyorsan növekvő mennyisége.

• A kutatás talán legfontosabb tapasztalatának az tekinthető, hogy a fiatalok — különösen azok, akik életkorban és élethelyzetben még messze vannak a családalapítástól — a lakáskérdésben feltűnően tájékozatlanok. Ez a tájékozatlanság az egyik legfőbb akadálya az érdekelismerésnek, és ebből következik, hogy a fiatalok lakásszerzéssel kapcsolatos érdekérvényesítési próbálkozásai is bizonytalanok. ZÉTÉNYI ZOLTÁN

1. Dr. Rutics Ferenc: Lakáshelyzet, lakáselosztás. Kossuth Kiadó. 1975. 4. p. Courir 1976. június

2. J. F. C. Turner: Az engedély nélkül építkezők új univerzuma. The UNESCO Courir 1976 június.

3. Pataki Judit—S. Molnár Edit: Lakásra várva ... Tömegkommunikációs Kutatóközpont. Budapest, 1980. 5. p.

4. Az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat sajtó- és közvélemény-kutató osztálya által rendszeresen végzett közvélemény-kutatások alkalmával 1979-ben a magyar ifjúságot reprezentáló ezer 14-30 év közötti fiatalot kérdeztünk meg a lakáshelyzettel kapcsolatos véleményéről és saját lakáshelyzetéről.

5. 1970. évi népszámlálás. 26. kötet. KSH. 1973. Bp.

6. Horváth Ágota—Andor Mihály: Társadalomkép az általános iskolai olvasókönyvekben. Szociológia 1974/4.

7. Szelényi Iván—Konrád György: Az új lakótelepek szociológiai problémái. Akadémiai K. Bp. 1969. 53. p.

8. Lásd erről: Fővárosi Közlöny. 1978. július 15. 6. sz.

9. 1970. évi népszámlálás 26. kötet. KSH. Bp. 1973. 12. p.

10. Statisztikai évkönyv. 1978. KSH. 1979. 395. p.

11. A mezőgazdasági fizikai dolgozók és az egyetemi hallgatók elemszáma alacsony volt.

* Egyébnek tekintettük a villanymotoros víztartályt, az emésztőt és a palackos gázt.

12. A kérdezettek több mint 50 százaléka 24 éven aluli volt és úgy tűnik, hogy kérdésünk felkészületlenül érte őket.

13. Statisztikai Évkönyv. 1978. KSH. 1979. Bp. 397. p